

IISALMEN LUONTOUUTISET

2001

IISALMEN LUONTOUUTISET
JOULUKUU 2001

Julkaisija: Iisalmen Luonnon Ystäväin Yhdistys Ry.
Vastaava toimittaja: Jukka Väre

Iisalmen Luontomuseo
Kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9
74100
Iisalmi
puh. 017-818387

MENNEITÄ, NYKYISYYTTÄ, TULEVAISUUTTA

Kulunut vuosi on ollut Luontomuseollakin kiireinen, kävijämäärä on ollut lähes vakio eli noin 5000. Kokoelmia on kartutettu mukavaan tahtiin, näytteitä luetteloitu tuhansia. Olemme antaneet Luontotiedonantoja useille tahoille, sekä hoitaneet kylmettyneitä ja muuten huonokuntoisia lintuja, kuuluisin ehkä ~~LEMMI~~. **RUOKKI**

Luonnon Ystäväin eri jaostot ovat toimineet erittäin aktiivisesti, on järjestetty erilaisia yleisötilaisuuksia mm. lintujentunnistuskurssi, sekä useita lintu- kasvi- ja hyönteisretkiä. Sieninäyttely oli parhaaseen sieniaikaan.

ILYY:n hallitus on kokoontunut lähes joka kuukauden eka tiistai-ilta. Luontomuseo hallitus kokoontui kerran, mukana eka kerran Kaupungin edustajana Seppo Kotilainen.

Näyttelyvalvojina ovat toimineet kuluvana vuonna Leena Kaarakainen, Ulla Kärkkäinen, Marja Huusko, Noora Järvi ja Hilka Jaatinen. Uolevi on kantanut materiaalia selkä vääränä.

Olemme miettineet LUONTOUUTISTEN laittamista sähköiseen muotoon, jolloin lehti olisi luettavana museon kotisivuilta. Samoin tulisi myöhemmin kaikki aikaisemmat julkaisut.

Pyytäisimme Teitä arvoisat jäsenemme, lähettämään postikortilla oman sähköpostiosoitteenne, myöskin teitä jotka ette halua/voi käyttää sähköistä muotoa, tarkoitus olisi lähettää viesti osoitteeseen kun jotain uutta on tullut.

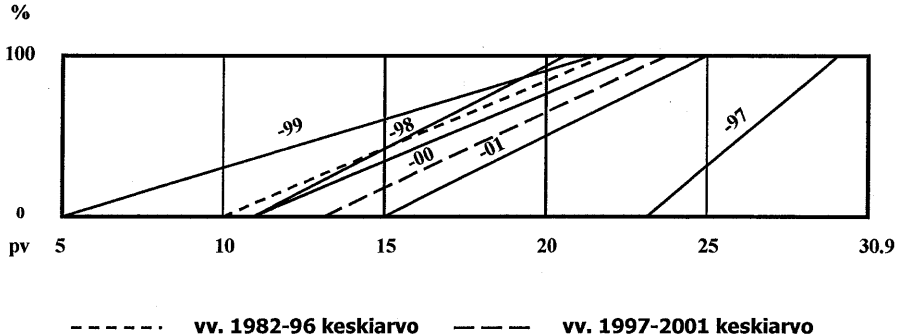
Museon sähköpostiosoite on iisalmi.luontomuseo@surfeu.fi

Kotisivumme löytyy osoitteesta <http://koti.mbnet.fi/~jyy/> Surffailkaahan.

PERTTI KAARAKAINEN
Museonhoitaja

HAAVAN LEHTIEN KELLASTUMINEN 1997-2001

Iisalmen Luontouutisissa 1995 ja 1996 oli selostus erään haavan syksyisestä kellastumisajankohdasta ja kellastumisnopeudesta. Seuranta on jatkunut edelleen. Alla olevaan asteikkoon on v. 1995 selostetulla tavalla laskettu kellastumissuorat.

Toteamukset.

1997	Ajankohta: Kellastumisnopeus:	8 vrk keskiarvon jälkeen 5 vrk keskiarvoa lyhempi
1998	Ajankohta: Kellastumisnopeus:	2 vrk ennen keskiarvoa 1 vrk keskiarvoa lyhempi
1999	Ajankohta: Kellastumisnopeus:	5 vrk ennen keskiarvoa 6 vrk keskiarvoa pitempi
2000	Ajankohta: Kellastumisnopeus:	2 vrk ennen keskiarvoa 1 vrk keskiarvoa pitempi
2001	Ajankohta: Kellastumisnopeus:	2 vrk keskiarvon jälkeen 1 vrk keskiarvoa lyhempi

- Kellastumisnopeus näyttää olevan sitä lyhempi, mitä myöhemmin kellastuminen alkaa.
- Miksi v. 1997 kellastumisajankohta poikkeaa selvästi toisten vuosien vastaavasta ajasta? Sama suunta oli kahdella muulla lähellä kasvavalla haavalla, mutta kahdella vierisellä koivulla sitä ei ollut.

ERKKI VÄISÄNEN

YLÄ-SAVON HELMIPÖLLÖT 2001

Kevät 2000 oli myyrien ja niitä syövien pöllöjen aallonpohja: vain yksi helmipöllö yritti pesintää. Sekin hylkäsi pesänsä huomattuaan tilanteen toivottomaksi. Nyt oli siis odotettavissa kannan toipumisen alkuvuosi. Keväällä olikin jo hienoista nousua nähtävissä.

Lapinlahden - Rautavaaran alueella 43 pöntöstä seitsemään muni helmipöllö keskimäärin 5.3 (4-7) munaa. Yhden pesän ryösti ehkä näätä. Loppujenkin menestys oli kehnonlaista, sillä niihin tuli keskimäärin vain 3.2 rengastusikäistä poikasta. Pääsyy lienee kannibalismi. Yksi juuri tapettu, osittain syöty poikanen löytyikin. Lisäksi pönttöjen syyspuhdistuksessa huomattiin kahden rengastetun poikasen jalat.

Keväällä pesiin tuodusta saaliista tunnistettiin 42 yksilöä. Ne osoittavat, että etenkin peltomyyrän puuttuminen pakotti pöllöt turvautumaan suhteellisen runsaasti lintuihin ja päästäisiin:

	n	%
Metsämyyrä	17	
Punamyyrä	1	
Peltomyyrä	1	
Jyrjsjöitä	19	45.2
Metsäpäästäinen	10	23.8
Rastaslaji	5	
Peippo	3	
Pajulintu	2	
Västäräkki	1	
Pajusirkku	1	
Rautiainen	1	
Lintuja	13	31.0

Lapinlahden Kontiopurolla haaviin saadun emon oli Pekka Helo jo rengastanut 5.6.00 Kajaanissa. Lintu oli tullut 65 km etelään vajassa 11 kuukaudessa.

UOLEVI SKARÉN

TUOKSUVA TUTTAVUUS – KELTAMATARA

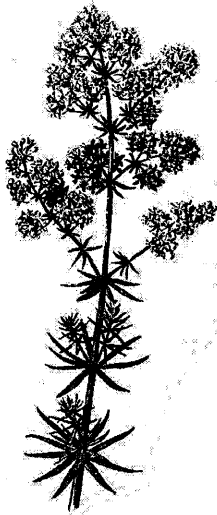
Tienvarsien kasvillisuudesta saattaa löytyä kiintoisia uusia tuttavuuksia. Ylä-Savossa kasvaa useita Rubiaceae – heimon mataralajeja, jotka kukkivat keski- ja loppukesällä. Niiden joukosta löytyy kuitenkin suhteellisen harvoin keltamataraa (*Galium verum*), joka on sen sijaan yleinen Etelä-Suomessa. Varsinkin maamme lounaiskolkassa rehottaa tiheinä kasvustoina kedoilla, ahoilla, kalliolla ja kivikkorannoilla (Schauer T. 1991: Luonnonkasvit, Suuri maastokäsikirja s. 182, Weilin + Göös).

Keltamataran kukkien terälehdet ovat pieniä ja kirkkaan keltaisia. Tiheinä kerrannaiskukintoina ne tuovat mataran kesäisen kasvrunsauden keskeltä hyvin näkyviin varsinkin kun monet yksilöt versovat lähellä toisiaan. Kukat toimivat myös parfyymiviuhkoina. Maljakkoon poimittuina kimppu keltamataroita levittää huoneeseen miellyttävää kukkaistuoksua, eteerisiä öljyjä. Luonnossa 20–40 senttisiksi kasvavat matarat säilyvät kukkavaasin vedessä tuoreina ja tuoksuisina useita vuorokausia. Paljolti ihmisperäinen keltamatara saattaa kukkia teiden varsilla vielä myöhään syksyllä, mikäli säät sallivat. Tätä tekstiä kirjoitettaessa monia keltamataroita oli vielä kukassa lokakuun kolmannella viikolla Rymättylän Kirjalan peltotien pientareilla. Luonnollisesti suurin osa kesäkuussa kukintansa aloittaneista matarayksilöistä oli jo lakastunut. Lämpimästä loppusyksystä johtuen keltamataralle teki kukkimisseuraa laskujeni mukaan 21 muuta kaksisirkkaista putkilokasvilajia.

Hiitosen & Poijärven (1961: Koulu- ja retkeilykasvio) mukaan keltamatara esiintyy Ahvenanmaalta Pohjois-Pohjanmaalle. Luontomuseon kasvikoelmien hoitaja Matti Tallgren kertoi, että keltamatarasta on löytöjä myös Ylä-Savosta, muun muassa Iisalmesta (Ylemmäinen), Pielavedeltä ja Sonkajärveltä (Oinasjärvi, Koirakoski). Iisalmen seudun kasviluettelossa (Huuskonen ja muut 1987) se on mukana harvapisteisenä lajina ja kokoelmista löytyy näytteitä. Luontomuseon hoitaja Pertti Kaarakainen puolestaan mainitsee, että Koirakosken matarat ovat kasvaneet enää muutaman aarin alalla. Kasvillisuusmuutokset, erityisesti kuusikon tukahduttava vaikutus, ovat Kaarakaisen mukaan heikentäneet kasvuedellytyksiä alueella, sillä keltamatara vaatii avoimia, ketomaisia kasvupaikkoja. Laji risteytyy paimenmataran (*G. mollugo* > *alba*) kanssa, jolloin hybridistä käytetään tieteellistä nimeä *G. pomeranicum* (Tallgren, suul. ilm.). Kukkonen (1994: Flora, Suomen suurkasvio II s. 553) vahvistaa, että ”meillä (Suomessa) on yleinen myös keltamataran ja paimenmataran risteymä, jolla on kukat kellanvalkeat, usein hiukan tuoksuvat, varret nelisärmäisiä, hiukan karvaisia”. Molemmilta lajeilta, joiden lehtikiehkurat ovat 6–8 – lukuisia ja tasasoukat lehdet noin puolitoistasenttisiä, löytyy vahva, suikertava ja vaihtelevassa määrin haarova juurakko.

EERO ANTIKAINEN

Eero Antikainen
Venekuja 1, as. 4
21140 Rymättylä
Puh. 02 – 252 2072
Kirjoituspäiväys 30.10.2001

Kuva 1: Keltamatara

(lähde: Schauer 1991: Luonnonkasvit. Suuri maastokäsikirja, s.182-183)

VIISAS HIIRIPERHE

Kotihiiirtä tavataan kaikkialla tropiikista Huippuvuorille. Pohjolassa sen on kuitenkin talvella hakeuduttava ihmisen huomaan, koska turkki on liian ohut ulkoilmaelämään.

Niinpä Ylä-Savossakin nämä kutsumattomat vieraat pyrkivät syksyllä rakennuksiin. Itselläni on niitä varten linnunsiemenvarastossa odottamassa ruotsalainen elävänä pyytävä "Ugglan Special" loukku. Siinä otus kuljettuaan pyöreästä oviaukosta ansan eteiseen joutuu keinulaudalle ja keikahtaa peräkammariin, jossa on syötti ja vähän kuivaa heinää. Keinulaudan vastapaino nostaa sitten laudan taas vaakasuoraan. Pyydys on tehokas myös metsämyyrille, joiden en ole koskaan todennut siitä karkaavan.

Lokakuun 2001 lopulla alkoi tapahtua kummia. Pulla hävisi pyydyksen kammarista, mutta ketään ei ollut loukussa. Kun tämä tapahtui useana yönä perättäin, viritin lopulta Ugglan eteen perinteisen tappavan vieteri "räpsyn".

Jo parin tunnin kuluttua henkensä menetti iso, imettävä kotihiirinaaras. Seuraavana yönä kävi samoin ilmeisesti sen puolisolalle, sukukypsälle urokselle. Parin seuraavan päivän aikana vanhempiaan seurasi neljä noin kuukauden ikäistä nuorta hiiirtä.

Myös viimemainitut ovat liikkuneet pesän ulkopuolella jo varkauksien sattuessa. Arvoitukseksi jää, kykenikö koko perhe tulemaan ulos kammarista vetämällä keinulaudan reunasta alaspäin. Ehkä niin teki vain äiti muiden varoessa koko ansaa?

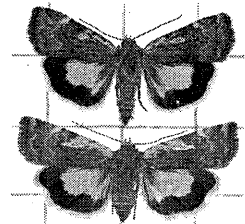
UOLEVI SKAREN

IISALMEN PERHOSLAJISTO KASVOI JÄLLEEN!

Tarkoituksemme on saada kartoitettua perhosten paikallislajit Iisalmen alueelta ja myös tietoa mm. vaeltajista ja uusista tulokaslajeista, joita ei ole aikaisemmin tavattu täällä.

Havainnot ovat suurperhosista, vaikka pikkuperhosista todennäköisesti löytäisi maakunnalle uusia lajeja rutkasti enemmän, johtuen puutteellisesta tutkimisesta.

Tutkimuskohteena oli taas tänä vuonna Iisalmen kaupungin puutarha, jossa olimme olleet jo edellisenä vuonna. Paikka vaikutti jo silloin mielenkiintoiselta ja päätimme jatkaa tänäkin vuonna siellä havainnointia. Alue on mukavannäköistä pihaympäristöä. jonne on istutettu omenapuita ja tammia. Myös iäkkäät suuret lehmukset antavat väriä pihaympäristöön.

*Pikkumorsiusyökkönen
(C.chardinyi)*

Yökköistä joitakin normaalisti melko runsaita lajeja, kuten esim. Idänritariyökköstä (*C.adultera*) emme saaneet tänä vuonna ollenkaan, mutta Pikkumorsiusyökköstä (*Cryptocala chardinyi*) saimme jopa 3 kpl. Kaikki samana heinäkuun 19. päivänä. Tämä on uusi tulokas Iisalmissa. Ensimmäisen yksilön saimme toissa kesänä, ja se oli tiettävästi ensimmäinen Iisalmesta koskaan saatu yksilö, mutta varsinainen runsastuminen tapahtui vasta tänä kesänä. Yksi näistä kolmesta yksilöstä on nähtävillä Iisalmen luontomuseon näyttelyssä.

Ensimmäinen pikkumorsiusyökkönen lensi valorysään heinäkuussa 2000 suuren ukkosmyrskyn aikana. Yksilö oli kulunut joten pääteltävissä oli, että kyseessä täytyi olla myrskytuulen mukana vaeltanut yksilö.

Kun tänä kesänä saimme kolme yksilöä lisää, oli niistä kaksi erittäin hyväkuntoista (ilmeisesti paikallisia) ja tuoreen oloista, ja yksi kulunut ja repaleinen, ilmeisesti jälleen vaeltaja, ehkä rajan takaa.

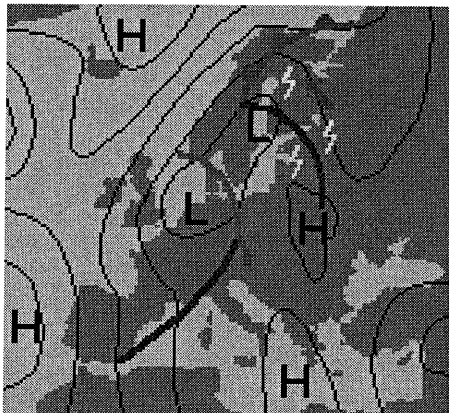
Päiväperhosilla vuosi oli tavanomainen, vaikka tosin tänä vuonna emme saaneetkaan harvinaista Sinappiperhosta (*Pontia daplidice*). Mukava yllätys tosin oli, että ensimmäistä kertaa havaitsimme puutarhalla Haapaperhosen (*Limenitis populi*).

Vaeltajia ei ollut kovin paljon, kuten esim. Amiraalia (*V.atalanta*), jota oli ollut mielettömästi viime kesänä. Mittareista mainitsemisen arvoinen on ehdottomasti Keihäsmittari (*Rheumaptera hastata*), jota oli myös tänä vuonna erittäin runsaasti. Kehrääjistä ei saatu kuin kaksi puutarhalle uutta lajia: Kirjokehrääjä (*E. versicolora*) ja Huhtinirkko (*O.sieversj*). Kiitäjistä ei myöskään löydetty uusia lajeja, vaikka odottelimme Silmäkiitäjän (*S.occellatus*) tai Haapakiitäjän (*L.amurensis*) löytymistä valorysästä jonakin päivänä.

Valitettavasti puutarhan alueella ilkeältä oli taas lisääntynyt ja mm. rysiä ja sähköjohtoja ym. oli särjetty käyttökelvottomiksi. Tästä johtuen havainnointimme loppuu puutarhan alueelta kokonaan ja siirrymme jatkossa Koivikon kartanon alueelle, jossa oleva rehevä

lehto ympäristöineen kiinnostaa meitä suuresti, ja josta toivomme saavamme uusia lajeja taas ensi vuonna.

19.7.2001 Suomeen virtasi eteläkaakosta helteistä ilmaa. Hyviä vaellustilanteita, joiden mukana Pikkumorsiusyökkönenkin ehkä tuli.

SAMI & TOMI RÖNKKÖ

POHJOIS- SAVOLLE UUSI LINTULAJI, RUOKKI

Vieremän Vuorisilla kuten muuallakin Ylä- Savossa riehui 1.11.01 raju lumimyräkkä koillistuulen myötä.

Vanhaisäntä Matti Kärkkäinen kohtasi tuolloin 6-7 cm lumessa kahlaamassa ennennäkemättömän linnun, josta lähinnä tuli mieleen pingviini. Koska kävelijä ei pystynyt lentämään, se otettiin sisätiloihin.

Nuoreksi ruokiksi (Alca torda) osoittautunut lintu päästeli aluksi erikoisia " viilu, oiuu" – vinkaisuja, ikään kuin poikasen kerjuuääniä. Sitten se vaikenä nieltyään heti kahdeksan muikkua peräjälkeen. Kalat se suostui ottamaan ensin vain vedestä, mutta tottui pian ihmisiin syöden kädestäkin. Sille kelpasivat myös silakkafileet, joihin se tarttui keskeltä ja nieli sitten aina paksumpi pää edellä, kertoo Pertti Kaarakainen. Ruokki onkin aikamoinen ahmatti pienestä pitäen. Jo vastasyntyneenä se pystyy nielemään 13 cm pituisia kaloja.

Iisalmen Luontomuseossa lintu sai ruokaa ja hoivaa. Muutaman päivän toipumisen jälkeen se oli loistokunnossa pesten itseään reippaasti tiskialtaassa ja sukien huolellisesti höyhenasunsa. Niinpä se toimitettiin Heinolan lintuhoitolaan, josta matka jatkuu myöhemmin kohti merta.

Ruokkia tavataan rannikoillamme ulkosaaristossa muutama tuhat paria. Se on tyypillinen merilintu, joka aniharvoin eksyy sisämaahan. Laji pesii myös Pohjoisella Jäämerellä, josta myrsky tässä tapauksessa vieraan tänne heitti.

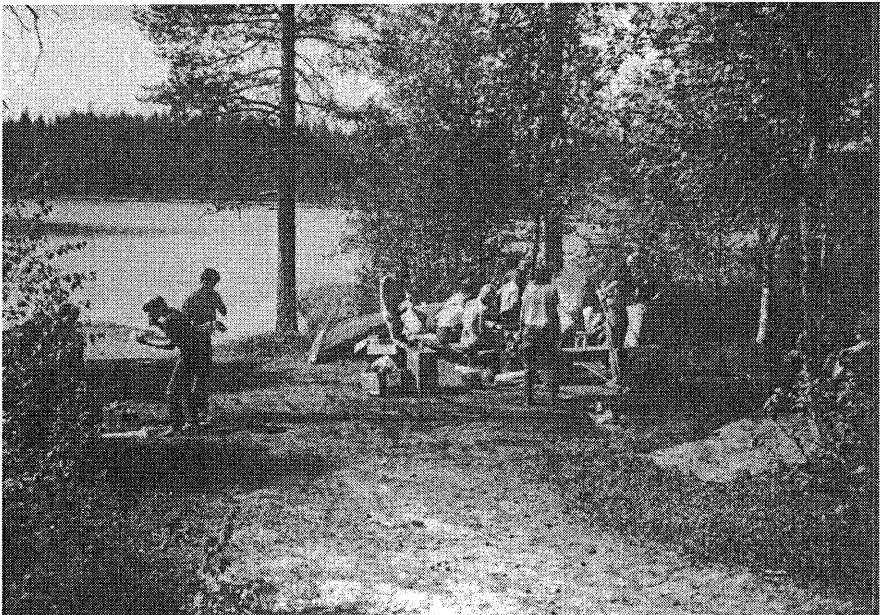
UOLEVI SKAREN

RAUTAVAARAN KANKAINEN – ILYY:n LUONTOTUKIKOHTA AIKOINAAN

Kun suuret sodanjälkeiset metsähakkuut vähenivät, keskellä luontoa sijaitsevia savottakämppejä jäi vähälle käytölle. Metsurit alkoivat kulkea kotoaan käsin työmaille. Tyhjiillään olevia rakennuksia alettiin vuokrata. Erityisen mielellään niitä annettiin tutkijoiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen tarpeisiin.

Vain muutaman kilometrin päässä Rautavaaran Tiilikkejärvestä koilliseen sijaitseva Kankaisten kämpppä alkoi kiinnostaa meitä nuoria ilyyläisiä jo 1970 – luvun taitteessa. Iisalmeen olivat muuttaneet ja ILYY:stä kiinnostuneet suurten luontoinnoittajien – Huuskoset, Åbergit, Kiurut, Ervolat, Väisäset – vanavedessä Tallgrenit, Laasaset, Skarenit, Ojaset, Jäderholmit, Kaarakaiset, Antikaiset (pyydän anteeksi jos nimesi kuuluisi olla tässä julkipanossa, mutta ei ole!). Kun joukkoon vielä liittyi aivan erityisen monipuolinen maastomies, Iisalmen Ylemmäisiltä lähtöisin oleva Heikki Kauhanen (nykyisin Metsäntutkimuslaitoksen ekofysiologi Kolarissa), saappaat kääntyivät lyhyinäkin vapaa-aikoina itään ja pohjoiseen, josta löytyi väljää, suhteellisen luonnonvaraisena säilynyttä luontoa.

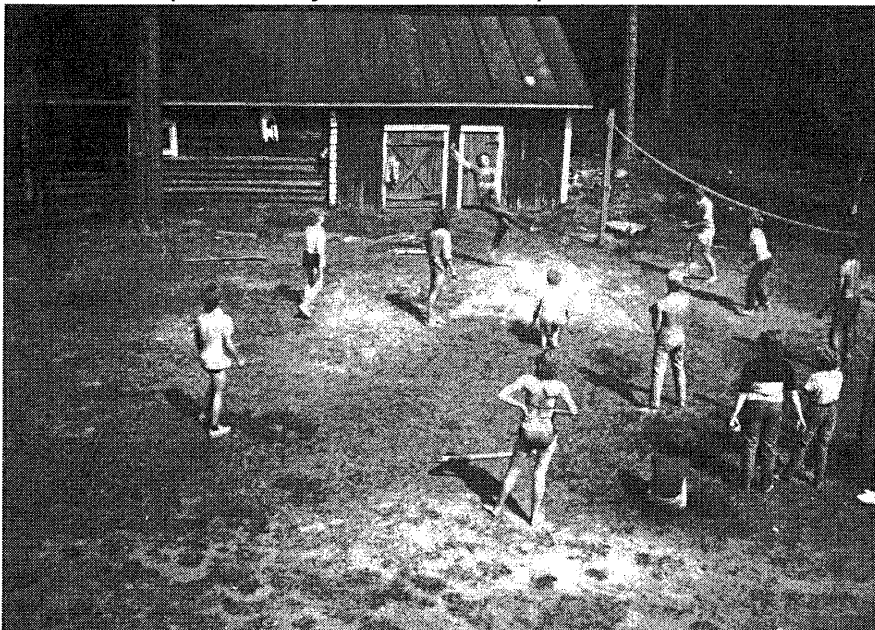
Kuva 1: Kankaisten kämpppä sijaitsee ihastuttavalla paikalla samannimisen järven rannalla. Näkymä saunarannasta, missä Sonkajärven lukion biologian opiskelijat nauttivat nuotiolla ruokailusta.

Ylä-Savon luonnon seuranta alkoi siis kiinnostaa yhä enemmän. Mitä "jännää" ja uutta löytyisi? Mitä koettaisiin maastossa siellä ja siellä, kyseltiin toisiltamme luontoiljoissa. Luotiin pohjaa niin sanotulle ILYY:n toiselle tulemiselle, minkä alkaessa luonnonharrastus ja tutkimustoiminta lisääntyi koko järjestössä ja myös yhteisötoiminta vilkastui (ks. Savon Luonto 1973/ 5: 1-4). Heräsi unelma siitä, että kenties yhä lisääntyvistä ympäristöllisistä uhkista huolimatta aidosta ja puhtaasta luonnosta voitaisiin nauttia omassa maakunnassa vielä vuosikymmenien kuluttua. Tämä tavoite innoitti toimintaan, osallistumaan perustutkimukseen. Pohjois- Savon luonnonsuojelu yhdistyksen perustamisen (1971) jälkeen ILYY:n harteille säilytettiin vastuuta luonnon vaalimisesta. Se tuli esille selkeästi seuran 20-vuotisjuhlien yhteydessä joulukuussa 1972.

Rautavaara vaikutti monessa mielessä houkuttelevalta alueelta. Nimenomaan Kankainen tarjosi kaupunkilaiselle mahdollisuuden vetäytyä luonnon helmaan. Täällä sai kokea hiljaisuutta, mutta myös innostua tutkimuskohteiden tulosta suoraan syliin maastossa. Kaikki tuo vaikutti aina virkistävän innoittavasti. Kankaisille teki mieli lähteä.

Luksusta ilman sähköjä

Majoitus Kankaisilla sähköjen ja sisävessojen puuttumisesta huolimatta koettiin suorastaan ruhtinaallisena. Tilava kaksitupainen päärakennus idyllisine pihapiireineen, tallirakennuksineen ja rantasaunoineen ilahdutti aina meitä tulijoita, jotka hyvin usein olimme liikkeellä perheittemme ja luontoa rakastavien ystäviemme kanssa.

Kuva 2: Luontoretki toukokuussa Kankaisten kämpälle on poikunut lentopallo-ottelun. Pelaajina Sonkajärven lukion oppilaita.

Näin semminkin kun vieressä liplatteli telkkäinen erämaaajärvi ja kilpikaarnaiset ikihongat pitivät näyttelyään jo kaivon kulmalla. Ja kaiken tämän keskelle, perille saakka kilometrien päähän vakinaisesta asutuksesta, pääsi hyviä metsäautoteitä myöten ajaa hurauttamaan. Ja ennenkaikkea: Tiilikka eikä sen Sarvisuo ole Kankaisen kämpältä kaukana. Torvelankankaan poikki patikoituuan pääsee historialliselle Tiilikan autiolle ja edelleen Uiton kämpälle. Siellä ollaankin sitten jo Itkonjoen töyräillä ja Tiilikajärvien hienojen harjujen ja hiekkarantojen läheisyydessä.

Luonnon perustutkimusta

Heikki Kauhasen kanssa keräsimme Tiilikan alueelta monenlaista aineistoa Ailan ja Ritvan toimiessa muutamilla kerroilla assistentteina ja "töpinän" tehtävissä. ILYY:lle olimme suuresti kiitollisia kämpän vuokraukseen liittyvästä tuesta (palovakuutusmaksu pakollinen). Kartoitimme järven ympäristön luontoa tutkimalla pistelaskuin ja linja-arvioin alueen pesimälinnustoa, havainnoimalla muuta eläimistöä ja tekemällä kasvillisuusanalyyseja. Sarvisuolla suoritimme suolinnuston kannan arvioinnin systemaattisesti, köysinenetelmällä. Osan havainnoistamme julkaisimme Savon Luonnonssa (esimerkiksi Antikainen ja Kauhanen 1973), osan silloin tällöin paikallisessa lehdistössä ja Luontouutisissa (1972-1993). Luonnollisesti välitimme tietoja luontojärjestöjen kokouksissa. Kuopion läänin ympäristönsuojelun tarkastajan Kalevi Takalan kanssa kävimme usein keskusteluja siitä, mitä mielestämme arvokasta Tiilikassa on, ja kuinka välttämätöntä olisi sen ja sen kohteen suojeleminen. Mitä mahdollisesti perustettavaan kansallispuistoon tulisi sisällyttää? Kommunikoimme muun muassa Sarvisuon saamisesta suojeluohjelmaan. Kun Ari Lytykäinen teki (1974) Pohjois-Savon Seutukaavaliitolle perusselvityksen Tiilikasta ja kun alueella retkeiltiin vielä talvella (esim. Skaren 1973) Iisalmesta kuin Kuopiostakin käsin ynnä julkaistiin lisähavaintoja kesiltä (esimerkiksi Uolevi Skaren 1983), Tiilikka meni (paljolti kiitos valvutuneiden luontovirkamiesten!) valtakunnallisen kansallispuistokomitean ehdottamaan ensimmäiseen toteuttamisryhmään 1978-82. Unelma omasta maakunnallisesta puistosta näin toteutui. Vielä perustamisensa 1982 jälkeen puiston rajauksia ja ojituksia on tarkistettu eräiden soiden kohdalla. Tiilikan palveluvarustusta kehitetään koko ajan.

Mahtava luontokokemus

Koin Heikki Kauhasen kanssa eräänä varhaisena kevätaamuna – toistemme tietämättä hieman eri aikoina – mahtavan luontoelämyksen erämaalammen rannalla Kankaisen pohjoispuolella. Putkahdimme rantanäkymien äärelle metsän siimeksestä lintujen laulukonsertin saattamana. Edessä oleva näky oli mykistävän kaunis: aamuauringon luoma kultaus vastarannan maisemassa. Täysin tyyni veden pinta. Lammella kaksi valkoista laulujoutsenta hiljaa lipumassa. Kauempana keloja pöryyttävä palokärki.

Kokemus oli niin herkistävä, että kerroimme siitä heti ensimmäiseksi toisillemme palattuamme takaisin kämpälle takseerauslinjoiltamme.

Kankaisten maastossa sain viettää myöskin kerran muistaisen hetken valkoselkätikan seurassa.

Kuva 3: Rautavaaran metsä- ja suomaastoa.

Kankaisille tultiin myös kevätretkille linja-autolla (esimerkiksi Sonkajärven lukio, Iisalmen Etra ry). Kämpän ympäristössä järjestettiin luontopolku- ja suunnistuskilpailuja, kuntoleirejä ja palloilutapahtumia.

Kankaisilta käsin lähdimme kesäkuussa 1975 Tiilikkejokea kulkemaan jollilla. Seurueemme meloi ja laski koskia aina Korpiselle saakka.

Metsähanhen poikasia rengastettiin. Tätä jokisafaria on kuvattu Iisalmen Sanomissa 28.6.1975 s. 7. Metsähallituksen Nurmeksen hoitoalueen myytyä (niinköhän se nyt oli?) Kankaisen kämpän yksityiseen käyttöön 1980-luvulla meidän ja muidenkin ilyyläisten käynnit alkoivat rajoittua vain pieniin pistäytymisiin pihan kulmalle.

Mutta olihan saatu Tiilikkejärven kansallispuisto opastuskeskuksineen, uusittuine Uiton kämppeneen ja polkuverkostoineen. Niiden antimista ei yksin ILYY vaan koko Ylä-Savo saa nyt nauttia kaikkina vuodenaikoina.

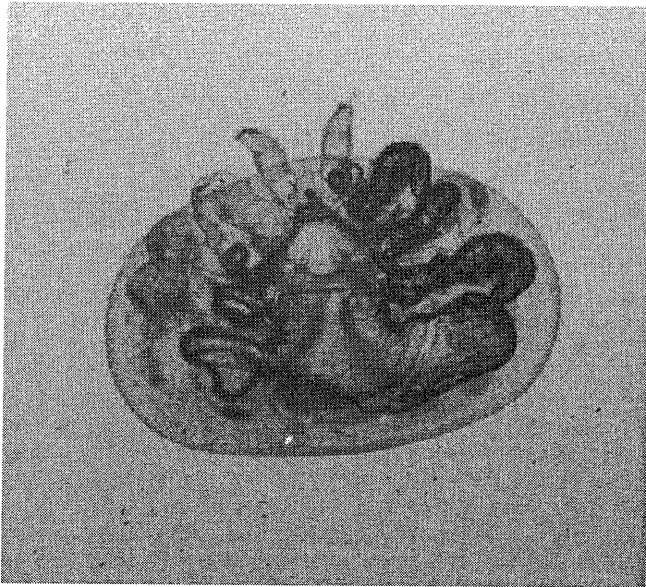
EERO ANTIKAINEN

LUONTOMUSEOLLE UUSI MIKROSKOOPPI

Noin vuosi sitten tuli tarve hankkia Luontomuseolle uusi tutkimusmikroskooppi. Mietimme kuinka me voisimme sellaisen hankkia, ovathan ne kovin kalliita ostettavia museon pienen pienestä budjetista. Niinpä hattu kouraan ja paanalle. Toukokuun loppuun mennessä oli saatu kasaan tarvittava rahasumma.

Hankeeseemme osallistuivat mukavilla raha-avustuksilla Olvi säätiö, Saperda, LC Iisalmi, LC- Iisalmi ladyt ja IS-VET oy. Jonka valikoimista löytyi tarkoitukseemme sopiva tutkimus mikroskooppi "Eschenbach". Lähtöhinta tällä komeudella oli peräti noin 9000 mk. Siihen voi myös hankkia erilaisia lisälaitteita, jolloin sillä voi ottaa mm. valokuvia ja esim. liittää tietokoneeseen. Mikroskoopilla on tarkoitus tutkia kaikenlaisia pien ötököitä kärpäsistä siimahäntiin, ja jopa vieläkin pienempiä, riippuen erilaisista suurennoksista. Suunnitteilla on myös paikka yleisölle jossa he voivat tutustua "mikromaisemaan".

Hyvin alkeellisen mikroskoopin keksi jo vuonna 1590 Zacharias Jansen. Laite koostui kuperasta ja koverasta linsistä, sen jälkeen Galileo Galilei paranteli laitetta, vaikkakin mikroskooppi maailman suurhahmo lienee hollantilainen kangaskauppias LEEUWENHOEK, joka vapaa-aikoinaan hioi linssejä ja rakenteli mikroskooppeja, paljastaen jo silloin hämmästyttävän mikro-organismien maailman.

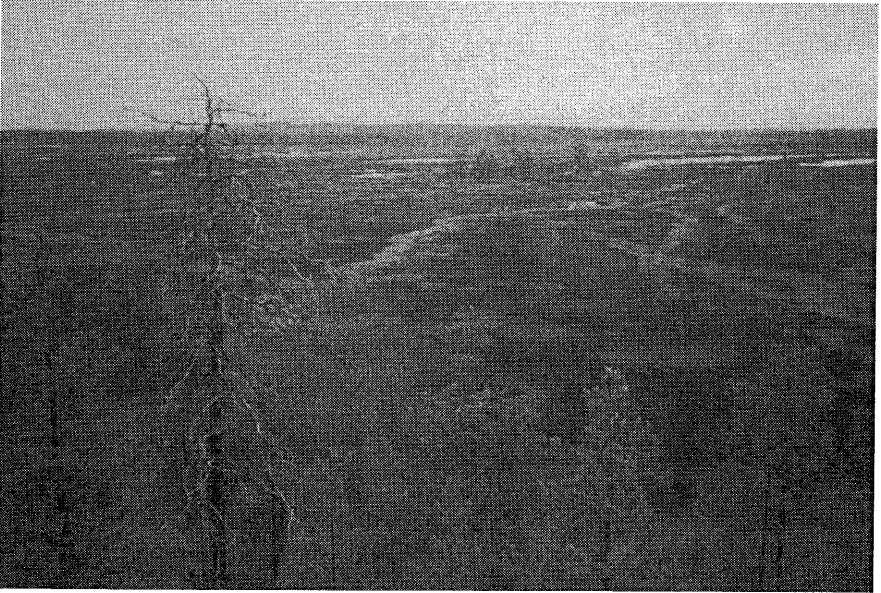

Kuva 1: Mikroskoopin läpi otettu kuva varroapunkista.

PERTTI KAARAKAINEN

RUSKARETKI PATVINSUOLLE

Jo perinteeksi muodostuneen Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen syysretken kohteeksi on aina pyritty valitsemaan joku eksoottinen maisema, milloin läheltä, milloin kauempaa. Tällä kertaa 21. – 23.9.2001 suuntauduttiin Pohjois-Karjalan Patvinsuon kansallispuistoon. Se sijaitsee Lieksan ja Ilomantsin rajalla Koitereen järven pohjoispuolella.

Kuva 1: Patvinsuon avointa osaa kuvattuna Teretinniemen lintutornista.

Retkikohde

Iisalimesta noin 220 maantiekilometrin ja kolmen tunnin ajomatkan päässä sijaitseva Patvinsuon kansallispuisto perustettiin vuonna 1982 kansainvälisestäkin merkittäville soiden- (maisemasta 50%) suojelu- ja tutkimusalueelle, jota pilkkovat hienot vanhat metsät (40%) sekä kauniit vedet (10%). Verraten lähellä piirtyvät maiseman raameiksi myös Karjalan vaarat. Puiston ytimenä on Koitereen järven ja sen pohjoispuolella olevan Suomunjärven välinen laaja, pääosin avoin Patvinsuo keidassoiden (sadevesiperäisiä) ja aapasoiden (valuvesiperäisiä) rajavyöhykkeellä. Suon pohjoispuolella Suomunjärvestä länteen on kirjavaa harjujen, metsien ja pienten järvien sekä purojen mosaiikkia. (vrt. kuva 1). Puiston alueella risteilevät monet reittipolut (yhteensä noin 80 kilometriä), joista suosituin lienee Suomujärven hiekkarantoja seuraileva 15 kilometriä pitkä Suomunkierto. Avointa Patvinsuota halkoo Patvinkierto. Tiheään tietorikasrastisia ovat Mänty-, Kuusi- ja Lakkapolku. Kansallispuiston opastuskeskus Somu, monipuolisine palveluineen sijaitsee Suomunjärven kaakkoispään niemellä. Sen perustana ovat vielä 1950-luvulla viljellyn

Suomuntilan rakennukset. Suurin niistä sisältää varsinaisen opastustoimiston, Luontotuvan näyttelyineen ja majoitustiloja. Vieressä on Joensuun yliopiston ym. tutkijoiden tukikohtarakennus, jota aikoinaan käyttivät mm. Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen illoissa esitelmöineet kalatutkija Jouko Meriläinen ja kasvipaleontologi Pertti Huttunen. Rantaniemellä, ns. entisen kenraali Raappanan kämpän kohdalla ovat nyt leirialue ja upea rantasauna.

Menomatkan vaiheita 21.9.

Retken suunnittelijana ja johtajana toimi Patvinsuolla aikaisemminkin retkeilyt ja omien sanojensa mukaan siellä kerran "eksynytkin" Heidi Rönkkö. Matkaan lähtivät perjantaina iltapäivällä Heidin myötä Janne, Roti ja Erkki Niemeläinen sekä Eini ja Matti Tallgren. Työstä jouduttuaan tulivat mukaan iltana myöten Riitta ja Pertti Kaarakainen, siis yhteensä 8 osanottajaa. Ajo sujui reippaasti. Lieksassa pidettiin tauko samalla viimeistellen varusteita. Pankakosken jälkeen poikettiin oikovalle Kontiovaaran "rallitielle". Tämä todella mutkainen ja mäkinen oikotie poukkoilee harjujen harjoilla ja pohjilla pannen kielet keskelle suuta, nostaen hiet pintaan ja nykäisten isot etäisyydet nuorekkaiden ja iäkkäiden kuskien autojen välille. Voitiin vain kuvitella, miten olisi pärjätty esimerkiksi joulunaluskelillä pimeässä ! Kunnialla kuitenkin yhytettiin päätie ja päästiin opaskilpiä seuraten Suomuun. Kesäkauden jälkeen ei oppaita enää ollut, mutta sovitusti löydytiin avaimin päästiin opastuskeskukseen. Sähkövaloja ei saatu toimimaan, mutta kaasuvälöjen ja takkojen avulla tehtiin tilat kotoisiksi. Osittain sateisen syyspäivän jo hämärtyessä havaittiin Suomunjärven niemi ja hiekkarannat odotusten mukaisiksi, nautittiin iltapalaa ja saunottiin. Taisipa joku pulahtaa järven vilpoisiin aaltoihin. Myöhälyölyille ennättivät vielä Riitta ja Perttikin. Suomulla ei tulopäivän iltana juuri muita retkeläisiä näkynyt. Tutkimustukikohdan sähkövalot kertoivat tutkijapäivystäjän yöpyvän paikalla.

Lauantai 22.9.

Aamu valkeni säältään parempana, enää ei juuri satanut. Viileähkö tuuli nosti pieniä laineita Suomunjärvellä. Aamupalan jälkeen päästiin päivän pääohjelmaan, patikkaretkelle Patvinsuolle tavoitteena sen keskellä oleva Teretinniemen lintutorni. Patikointi sujui mukavasti Kurkilahden polunopastuspaikalta miltei koko matkan pitkospuita myöten (vrt. kuva 2). Taipaleella tuli vastaan jo joitakin aamuvirkkuja retkeilijöitä, samoin lintutornilla. Ajankohdasta johtuen – hiipuva ruska – ei kasvillisuudessa eikä selkärangattomissa juuri erikoishavainnoitavaa ollut. Päähuomio kiinnitettiin lintuihin. Tyypillistä varpuslintulajistoa edustivat punaylki- ja räkättirastas, metsä- ja talitiainen, metsä- ja runsaasti kuuluva niittykirvinen, peippo ja västäräkki. Edelleen nähtiin useampi laulujoutsenpari, sinisorsapari ja 13 yksilön metsähanhipparvi. Kaunista näkymää Teretinniemen lintutornilta (vrt. kuva 1) ihailtiin kauan. Silti ei havaittu yhtään esimerkiksi kahlaajia ja petolintuja. Patikkaretkeltä palatessa ihmeteltiin jonkun luontotaitelijan, nähtävästi asianomaisella luvalla, polun varteen "kätkemää" patsaita (vrt. kuva 3). Suomulle palattua harmiteltiin sitä, ettei Luontotuvan näyttelyä päästy katsomaan. Auttavasti saatiin lisätietoja alueen erikoisuuksista ja näkymistä muina vuodenaikoina tutustumalla polkujen opastuspaikkojen esittelytauluihin ja Suomunniemen rantakatoksen tauluihin. Virkistävimpänä "huoltomuistona" saunomisen lisäksi muistetaan varmaankin lauantain upea loimulohipäivällinen, jonka Janne ja Pertti loihivat taidokkaasti herkuteltavaksi (vrt. kuva 4). Iillansuussa jakauduttiin kahteen porukkaan. Osa kiersi

upean 4 kilometriä pitkän mäntypolun. Se seurasi aluksi Suomunjärven rantoja ja sukeltaa sitten järeiden kuusien, mäntyjen ja haapojen sokkeloihin kiertäen rehevää puronrantaa ja

Kuva 2: Patikkaretkellä Patvinsuolla – vasemmalta lukien Eini, Erkko ja Heidi, Janne ja Roti, Pertti ja Riitta.

laskeutuu notkon kautta Suomulle tiheän koivikon läpi. Rastit esittelevät monipuolisesti puita, sieniä, eläimiä sekä myös alueen metsän ja suon käytön historiaa. Rasteilla esitellään mm. suuri verraten tuore kulokoeala sekä syshauta-alue. Linnuista kirjattiin havainnot koppelosta, pyystä, monista käpytikoista sekä yksinään lammella uineesta kuikkaparista. Pääosa joukosta kiersi Suomunjärven rantaa seuraten Kuikkaniemen kärkeen, jossa on yli 100 vuotta vanha kalasaunana käytetty savupirtti. Iltasaunassa ja Suomunjärven aalloissa huuhdeltiin päivän hiet ja vaivat. Seuraakin saatiin. Jälkeemme tuli useita saunoja. Myös leirialue oli ahkerassa käytössä. Iltapalan jälkeen istuttiin iltaa tutustuen runsain kuvin ja kertomuksin Riitan syksyllä 2000 tekemään Australian matkaan Sydneyn olympialaisten aikaan.

Kuva 3: Roti esittelee Patvinsuon polun pöllöveistosta.

Sunnuntai 23.9.

Sadesää mutkisti kolmannen retkipäivän suunnitelmia. Niinpä runsaasti vihannespitoisen aamiaisen jälkeen päätettiin jättää enemmän kierrot ensi kerraksi, samoin kalastaminen. Siivottiin paikat, koottiin varusteet ja pakattiin. Puoliiltapäivän lähettiin ajamaan eri teitä Iisalmea kohti. Lähtäisiksi koottiin alueen karuutta, kulttuurivähyyttä ja sateista syysäättä osoittava vain 20 lajin lintulajilista:

Kalalokki (5 yksilön parvi), Koppelo, Korppi, Kuikka (1 pari), Käpytikka, Laulujoutsen (2 paria?), Metsähänhi (13 yksilön parvi), Metsäkirvinen, Metsätiainen, Niittykirvinen, Palokärki, Peippo, Punakylkirastas, Punarinta, Pyy, Räkättirastas, Sinisorsa (1 pari), Talitiainen, Töyhtötiainen, Västäräkki. Tyytyväisinä retkeen retkeläiset haluavat kiittää retken johtoa ja Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistystä retken tuesta.

Kuva 4: Pertti loimulohivahtina.

MATTI TALLGREN

Lisätietoja Patvinsuon kansallispuistosta:

Metsähallituksen esite: Patvinsuon kansallispuisto

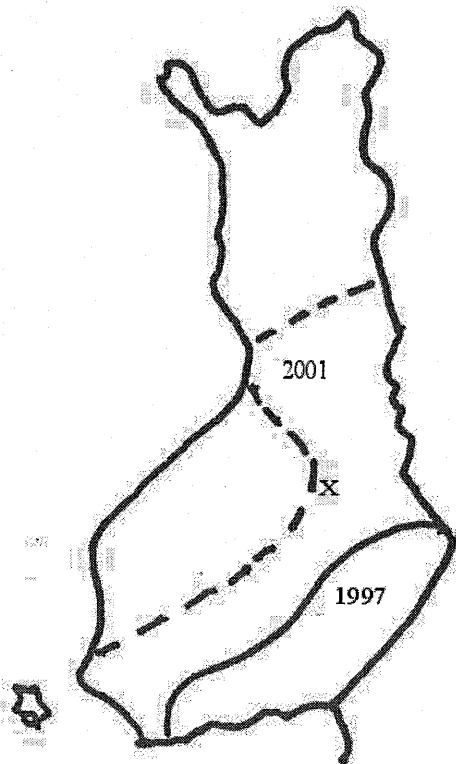
Metsähallitus Itä-Suomen luontopalvelut

Urheilukatu 3 A, 81700 Lieksa

p. 0205 64 5500

Patvinsuo, ulkoilukartta (sama tekijä)

PERHOSHARVINAISUUS SONKAJÄRVELLÄ

Sonkajärvellä Luomajoen sillan lähellä ruokaili kesämökin pihassa 7.-20.8.01 todellinen suurharvinaisuus, keisarinviitan (*Argynnis paphia*) tumma *valesina*-muunnos. Esimerkiksi kymmeniä vuosia perhosia keräillyt Kauri Mikkola ei ole koskaan nähnyt sitä.

Kyseinen kaunotar vieraili etenkin pajulehtiängervon kukinnoissa mettä imemässä. Kun meni näiden kookkaiden koristekasvien keskele, saattoi perhosta valokuvata puolen metrin päästä. Varsinkin etuselän upea metallinvihreä kiilto kiinnitti huomiota.

Nämä tummat mutaatiot ovat aina naaraita, sillä muuttunut geeni periytyy sukupuoleen sitoutuneesti. Jostakin syystä sen saanut koiras ei tummu eikä myöskään kärsi muutoksesta.

Perhosen harvinaisuutta osoittaa se, että 1980-luvulla Joutsenossa tutkituista 455 keisarinviitasta vain 3.5% oli *valesinaa*.

Viimeisten kymmenen vuoden aikana keisarinviitta on laajentanut esiintymisaluettaan pohjoiseen, kuten Kainuuseen ja Oulun seudulle. Jopa Rovaniemen tienoilla on populaatio.

Mikään yleinen ei silti tuo normaalimuotokaan ole. Perhostutkijat tarkkailivat vuosina 1991-2000 eri puolilla Suomea 1177 10 x 10km ruutua. Muistiin merkittiin yli sadasta päiväperhoslajista lähes 1.5 miljoonaa yksilöä. Näistä keisarinviittoja oli eri vuosina vain 4-9%

UOLEVI SKARÉN JA PERTTI KAARAKAINEN

VIEREMÄN LETTORIKKO VOI HYVIN

Kuva 1: Lettorikko kukkii heinä-elokuussa.

Uhanalaisiin kukkakasveihin kuuluva lettorikko (*Saxifraga hirculus*, heimoa Saxifragaceae, Rikkokasvit) on aivan viime vuosina merkittävästi vähentynyt maassamme. Laji oli ennen melko yleinen Pohjois-Suomen letoilla paikoitellen. Lisäksi esiintymiä tunnettiin Pohjanmaalla, Keski-Savossa ja Pohjois-Karjalassa. Nyt sen aivan eteläisimmästä esiintymistä toinen on Ylä-Savossa Vieremällä ja toinen Keski-Pohjanmaalla. Runsaammin lettorikkoa kasvaa tänään vasta Keski-Lapin liuskekivialueilla. Pääsyyinä lettorikon taantumiseen on elinympäristön muutos ojitusten vuoksi sekä paikoin karjanhoidon väheneminen. Laji on helppo tuntea ja huomata. Se näet kukkii letoilla komeasti keltaisenaan isoinakin ryhminä (vrt. kuva 1). Vieremän lettorikkoesiintymä Nissilän ja Lapinsalon välissä Kurkisuolla sijaitsee tyypillisesti kalkkirikkaalla koivuletoilla kahdella ympäristöään korkeammalla lähdekraaterilla. Toisen kraaterin kohdalla on pieni ruostelähde (vrt. kuva 2). Kuopiolaisten kasvitieteilijöiden jo v. 1984 tarkasti tutkima esiintymä kuului silloin Ahlström Oy:lle. Yhtiö vakuutti säilyttävänsä kasvupaikan olosuhteet rikolle sopivana samoin kuin alueen sittemmin ostanut Storaenso Oy. Tänään alue kuuluu vanhojen metsien ja soiden suojeluohjelmakohteisiin ja Natura 2000-ohjelmaan. Siten se tulee ostettavaksi valtiolle ja suojelu varmistuu.

VIEREMÄN LETTORIKKO VOI HYVIN

Kuva 1: Lettorikko kukkii heinä-elokuussa.

Uhanalaisiin kukkakasveihin kuuluva lettorikko (*Saxifraga hirculus*, heimoa Saxifragaceae, Rikkokasvit) on aivan viime vuosina merkittävästi vähentynyt maassamme. Laji oli ennen melko yleinen Pohjois-Suomen letoilla paikoitellen. Lisäksi esiintymiä tunnettiin Pohjanmaalla, Keski-Savossa ja Pohjois-Karjalassa. Nyt sen aivan eteläisimmästä esiintymisestä toinen on Ylä-Savossa Vieremällä ja toinen Keski-Pohjanmaalla. Runsaammin lettorikkoa kasvaa tänään vasta Keski-Lapin liuskekivialueilla. Pääsyyinä lettorikon taantumiseen on elinympäristön muutos ojitusten vuoksi sekä paikoin karjanhoidon väheneminen. Laji on helppo tuntea ja huomata. Se näet kukkii letoilla komeasti keltaisenaan isoinakin ryhminä (vrt. kuva 1). Vieremän lettorikkoesiintymä Nissilän ja Lapinsalon välissä Kurkisuolla sijaitsee tyypillisesti kalkkirikkaalla koivuletolla kahdella ympäristöään korkeammalla lähdekraaterilla. Toisen kraaterin kohdalla on pieni ruostelähde (vrt. kuva 2). Kuopiolaisten kasvitieteilijöiden jo v. 1984 tarkasti tutkima esiintymä kuului silloin Ahlström Oy:lle. Yhtiö vakuutti säilyttävänsä kasvupaikan olosuhteet rikolle sopivana samoin kuin alueen sittemmin ostanut Storaenso Oy. Tänään alue kuuluu vanhojen metsien ja soiden suojeluohjelmakohteisiin ja Natura 2000-ohjelmaan. Siten se tulee ostettavaksi valtiolle ja suojelu varmistuu.

Kuva 2: Kurkisuon lettorikkoesiintymää ruostelähteen luona.

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen kasvijaosto oli kuullut esiintymästä Luoteis-Vieremällä, mutta ei tuntenut sitä tarkemmin. Esiintymän jo kauan sitten havainnut nissiläläinen luontokuvauksen harrastaja Esa Komulainen ilmoitti kesän alussa jaostolle olevansa halukas opastamaan paikalle. Niinpä komeimpaan oletettuun kukkimisen aikaan 19.7.2001 lähdettiin siihen tutustumaan. Kurkisuolla ruostelähteen luona lettorikko kukki upeasti monen kymmenen metrin alueella. Arvioitiin ainakin noin 800 verson olevan kukassa. Jo kukkineita sekä nupulla olevia versoja oli runsaasti. Seuralaisina kasvaa pajuja, heiniä, saroja ja sammalia. Erikoisesti erottuvat mm. liereäsara (*Carex diandra*), kaarlenvaltikka (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), suohorsma (*Epilobium palustre*), soikkokaksikko (*Listera ovata*) ja monet kämmekät (*Dactylorchis*). Esiintymän nykytilanne kirjattiin muistiin ja välitettiin Iisalmen Luotomuseon lisäksi Oulun Yliopiston kasvimuseolle sekä Pohjois-Savon Ympäristökeskukselle. Iisalmen Luonnonystävien Yhdistys kiittää Esa Komulaista (vrt. kuva 3) yhteydenotosta ja opastuksesta.

MATTI TALLGREN

Kuva 3: Luontokuvauksen harrastaja Esa Komulainen (vas.) kirjoittajan seurassa.

SAUKKOKANTA ENNALLAAN YLÄ-SAVOSSA

Viikonvaihteessa 10.-11.3.01 järjestettiin jälleen tavanomainen saukkolaskenta Ylä-Savossa. Kiuruveden-Rautavaaran välillä käytiin 8000 neliökilometrin alalla 141 vakiopisteessä. Kiitämme useita vapaaehtoisia, joista kukin pyrki tarkastamaan omat vakiopaikkansa. Edellinen laskenta oli kaksi vuotta varhemmin.

Viikkoa ennen laskentaa oli valtava tuisku, joka peitti kaikki vanhat jäljet. Laskentaviikollakin satoi ajoittain hieman, niin että ihan tuoreet kulku-urat erottuivat. Näiden enintään kahden vuorokauden takaisten jälkien perusteella saatiin alhaisin arvioluku, viikon sisällä tehdyistä ylin.

Näin voidaan hyvin menetellä yleensäkin tähän aikaan vuodesta, jolloin saukot eivät vielä mielellään liiku paljon. Erityisen hyvin tämä piti paikkansa nyt, kun viikkokausien pakkasten jälkeen lumi oli pehmeää ja vaikeutti leveillä metsäsuksillakin hiihtoa. Matalajalkainen saukko ei siinä turhia kahlaile. Sitä paitsi se voi aivan hyvin viipyillä jään allakin vedenpinnan vähitellen laskiessa talven mittaam.

Edellisessä laskennassa 1999 keli oli hyvä, mikä on voinut silloin tuoda esiin näennäisesti enemmän saukkoja.

Saukot siirtyilevät

Saukkojen tapana on kalastaa jollakin koskella tietyn aikaa ja sitten siirtyä muualle. Tätä kuvastaa hyvin itäisen Nilsiä reitin latvojen tilanne. Tänä vuonna siellä todettiin vuoden 1999 saukkolaskennan positiivisista pisteistä 13 saukottomiksi. Toisaalta kymmenessä pisteessä oli käynyt päinvastoin. Suppeilla alueilla ei siis kannata vetää mitään johtopäätöksiä saukkokannan kehityksestä.

Ääriesimerkkinä voisi mainita Matkusjoen reitin, jolla vuonna 1999 näytti asuvan kymmenen saukkoa, nyt vain kolme. Kuitenkin varhemmin tänäkin vuonna jälkiä näkyi ajoittain pitkin jokivartta Sukevan - Tikankosken välillä.

Erämaaluonteisella Nilsiä reitillä nyt katsotuista 45 pisteestä 13 (28.9%) oli positiivisia. Vuonna 1999 vastaavat luvut olivat 16 ja 34.8%. Tilastollisesti katsottuna "ero" voi aivan hyvin johtua sattumasta.

Sama pätee lännempänä, Iisalmen reitillä, missä tuo "ero" vaikuttaa vähän suuremmalta: nyt oli 22 positiivista paikkaa 96:sta (22.9%), vuonna 1999 taas 31/97 eli 32.0%. Silti on yhä noin 15 prosentin mahdollisuus, että sattumalla on sormensa pelissä.

Koko Ylä-Savossa nyt katsotuista 141 pisteestä oli täten noin joka neljännessä saukko, kun kaksi vuotta aikaisemmin niitä oli noin joka kolmannessa. Aika näyttää, jatkuuko "väheneminen". Todennäköisempää on, että mikäli talvet ovat suunnilleen entisten kaltaisia, Ylä-Savon tutkimusalueella asuu vastakin nykyiset 19-40 saukkoa.

Saukko koudussa

Laskenta-aikaan sattui Iisalmissa Haapajärven Suolahdessa ikävä tapaturma. Saukko oli tarttunut haenkoukkuun. Koukku ja ankkurikeppi olivat kadonneet. Veriset saukonjäljet johtivat Kihlovirralle päin. Tätä eläintä odottaa karmea kohtalo viimeistään nälkään nääntymisen muodossa. Jos joku sen löytää, ilmoittakoon. Kerran aikaisemmin tiedetään Savossa saukon kuolleen iskukoukkuun. Muutenkin on edelleen syytä toimittaa kaikki kuolleina löydetyt saukot tutkittaviksi.

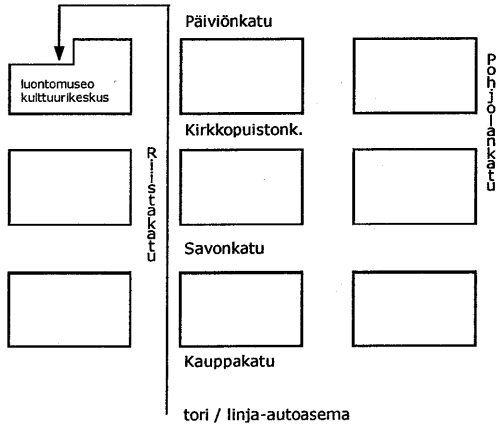
Toisellakin saukolla oli huonoa tuuria. Se erehtyi 7.2.01 Juhani Lipposen katiskaan Vieremänjoella. Otuksen mahan sisällöstä 70% oli piisamia, loppu pikku ahventa ja särkikalaa.

Madesalmen sulassa asusti tammikuun 2001 loppupuoliskolla kolme saukkoa, ilmeisesti emo uros- ja naaraspoikasineen. Niiden 18 ulosteessa oli kaikissa sammakkoa, 12:ssa pikku ahventa, kuudessa rapua, neljässä kivisimpua sekä parissa matikkaa ja piisamia.

Muuan nilsiäläinen saukko puolestaan oli onnistunut sieppaamaan koskikaran. Nämä talviuimarit ehkä yöpyvät puissa välttyäkseen minkkien ja saukon hampailta. Panimme muistiin koskikaratkin: yhteensä 43 yksilöä. Niitä oli Nilsiä reitillä pistelukuun nähden selvästi enemmän (23) kuin lännessä Iisalmen reiteillä.

UOLEVI SKARÉN

**Iisalmen luontomuseon kotisivu löytyy Internetistä osoitteessa:
<http://koti.mbnet.fi/jjy/>**

Pääsymaksu:

Aikuiset	2 EUR
Ryhmä	joka viides ilmaiseksi
Esittely	10 EUR

Mikä lintu? Vastauksen saat Luontomuseolta!

